

Лекція 2.

Реформаторська педагогіка на межі XIX – XX

Джерела

1. Задорожна-Княгницька Л. В. Історія педагогіки: навч. посібник. Херсон: Олді-Плюс, 2020. 364 с.
2. Зайченко І. В. Історія педагогіки: навч. посіб.: у 2 кн. Київ: Слово, 2010..
3. Історія педагогіки: навч. посіб.: у 2 ч. Умань: Сочінський М. М. вид., 2020.
4. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки: навч. посібник. Київ: Знання, 2006. 477 с.
5. Москаленко А. М. Історія вітчизняної педагогіки: навч. посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2015. 303 с.
6. Сбруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: навч. посіб. Суми: Мрія, 2015. 248 с.
7. Волкова Н. П. Історія українського шкільництва та педагогіки: навч. посібник. Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2003. 60 с.
8. Волошин А. І. Коротка історія педагогіки для учительських семінарій. Ужгород, 1931. 86 с.
9. Зайченко Н. І. Теоретичні основи духовного виховання в іспанській педагогіці на зламі століть XIX і XX: монографія. Київ: ФОП О.В. Ямчинський, 2021. 208 с.
10. Історія зарубіжної педагогіки: тексти для вивчення курсу; уклад. Н. І. Белкіна та ін. Ніжин: Вид. НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. 287 с.
11. Історія педагогіки: лекції та хрестоматія / авт.-упоряд. Е. І. Федорчук, В. В. Федорчук. Кам'янець-Подільський: Вид. ПП Зволейко, 2007. 320 с.
12. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / уклад. О. О. Любар. Київ: Знання, 2005. 767 с.
13. Цибулько О. С. Історико-педагогічні ідеї виховання духовності особистості в Україні у II половині XX – на початку XXI століття. Харків: Панов А. М., 2020. 323 с.
14. Чопик Ю., Стражнікова І. Зарубіжна реформаторська педагогіка в оцінках українських науковців другої половини XX – початку XXI століття. Івано-Франківськ: НАІР, 2017. 263 с.

15. Юркевич П. Д. Читання про виховання; пер. Ліліана Кудрик. Львів: Апріорі, 2021. 219 с.
16. Янченко Т. В. Педологія в Україні та зарубіжжі: теорія і практика: монографія. Чернігів: Десна Поліграф, 2016. 447 с.

Реформаторська педагогіка – інтелектуальний рух на межі XIX – XX ст., спрямований не просто на перегляд основ «класичної» освіти, а на рішучу боротьбу з усім «старим» у вихованні та зведення «нового» виховного укладу.

Поява реформаторської педагогіки і її кульмінаційне розгортання на зламі XIX і XX століть – живе свідчення вичерпності філософсько-теологічної парадигми в педагогічному мисленні та освітній практиці.

Методологія класицизму освіти, меморизму школи і месіанізму вчителя не могла далі відповідати викликам «індустріального віку».

Реформаторський педагогічний рух був представлений розмаїттям течій та напрямів, і говорити про нього як про єдиний порив, що раптово охопив душі численної когорти прогресивних педагогів, можливо тільки умовно.

Реформаторська (альтернативна) педагогіка тим не менше – своєрідна віха в історії світової педагогіки; міст від філософсько-теологічної до соціалізаційної парадигми в педагогічному світогляді. Провідне історичне значення реформаторської педагогіки полягало в тому, що вперше настільки масштабно переосмислювалися ідеологеми освітнього процесу – і «педагогічні страхи» рішуче протиставлялася «педагогіка свободи».

Педагогічні течії (напрями) **межа XIX – XX століть**

“нове виховання”

“вільне виховання”

“трудова школа” і “школа дії”

“експериментальна педагогіка”

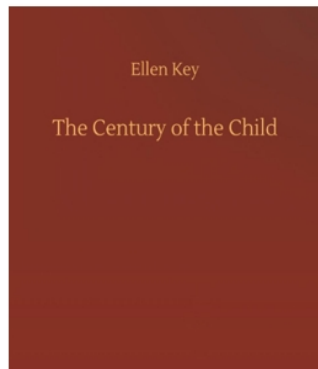
“соціальна педагогіка”

“прагматична педагогіка”

“Вільне виховання”

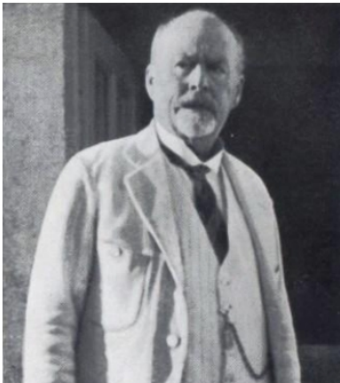
Елен Кей (1849-1926)

книга **“Століття дитини”** 1900

Людвіг Гурліт
(1855-1931)

книга **«Вчення про виховання»** 1909

«Система виховання тільки тоді можлива, коли, по-перше, можливо встановити вроджені сили дитини, по-друге, якими засобами можна впливати на них, і, по-третє, чого прагнуть досягти цим впливом. На теперішній час ми ще не володіємо таким точним знанням дитячої душі. Щоправда, зібрано багато окремих спостережень, проте ми ще далекі від того, щоби мати засновану на науці та примініму до кожного одиничного випадка психологію дитячої душі. Та й не вдасться ніколи дійти такого глибокого й охоплюючого всі можливості знання. І саме у тих випадках, коли чекають від виховання оздоровлення, тобто у випадках аномалій, загальною психологією нічого не досягається.»

Марія Монтессорі

(1870–1952)

«Вільне виховання»

«Casa dei Bambini»

«Дім дитини. Метод наукової педагогіки»
(1913 р.)

«НОВЕ ВИХОВАННЯ»

Овідій Декролі

(1871–1932)

«Школа і виховання»

1927

«Школа повинна відповідати своїй загальноосвітній меті, співробітничати з батьками в підготовці дитини до суспільного життя найближчого майбутнього.»

Невдовзі Ж.-О. Декролі зацікавився проблемами виховання здорових дітей, заснувавши у 1907 р. навчально-виховний заклад «Школа для життя, через життя». Ця назва репрезентувала формулу, кредо педагогічної діяльності. У школі Декролі навчалися здебільшого діти із заможних сімей віком від 3 до 18 років.

Цей заклад отримав визнання. Однак у роки Першої світової війни значна кількість заможних сімей разом із дітьми виїхала з Бельгії, школу закрили. Декролі займався тоді допомогою сиротам, організовував для них у Брюсселі та провінції сирітські осередки. Але вже в 1917 р. з допомогою батьківського комітету йому вдалося поновити діяльність школи.

У 1915 р. об'єднання прибічників «Нового виховання» розпалося. У 1921 р. зусиллями Декролі воно було відновлено під назвою «Ліга Нового виховання». Завданням його було об'єднання всіх, хто «цікавиться прогресивним вихованням». У 1932 р. до цієї організації входили представники 53 країн, які поділялись на секції за мовним принципом, та після смерті Ж.-О. Декролі у 1932 р. вже через рік вони практично припинили свою діяльність. На початку 50-х років XX ст. робота прибічників «Нового виховання» поновилася під егідою ЮНЕСКО.

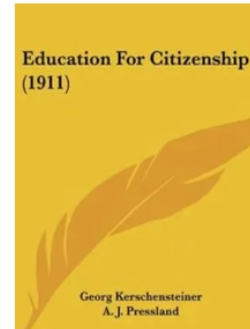
Уся наукова і практична діяльність Декролі була присвячена підготовці дітей до «справжнього соціального життя». Досить прозоро і конкретно розкрив її суть один із принципових послідовників Декролі, швейцарський педагог, лідер «Нового виховання» Адольф Фер'єр (1879—1960): «Стаючи на коліна перед найменшими, щоб попідкуватися про їх тіло і душу, ми служимо всьому людству, ми служимо Богу в людині!».

“трудова школа, громадянське виховання”

Георг Кершенштейнер
(1854-1932)

**“Школа прийдешнього
– трудова школа”**
1908

Мету громадянського виховання ми нашли: приналежних до якоїсь держави озброїти такими звичками, щоб вони свідомо, безпосередно або посередно брали участь у державному житті з тим, щоби державу, до якої належать, своїм власним життям і своєю діяльністю на службі держави крок за кроком наближати до ідеалу правової й культурної держави. Засоби державногромадянського виховання ми теж пізнали: це активна участь у добровільних трудових громадах, прояснення морального присуду, ввід у зрозуміння державних завдань і спізнання залежності життєвих інтересів одиниці від життєвих інтересів усіх иньчих людей. Але передівсім виявилось, що вироблення хисту до справедливості і слухності, почуття відповідальності й моральної відваги, почуття авторитету й національного почуття — це такі необхідності, без яких державногромадянське виховання не може обходитися.

соціальна педагогіка на межі XIX – XX століть

Соціальна педагогіка (педагогіка народів, педагогіка мас, педагогіка спільнот, цивілізаційна педагогіка тощо) на межі XIX – XX століть втілювала реформаторський дух щонайповніше.

Ключова соціально-педагогічна ідея – всезагальне народне просвітництво. Попри, упроваджені ще в XIX ст. в окремих європейських державах, закони про обов'язкову освіту, рівень масової неграмотності населення залишався вкрай високим.

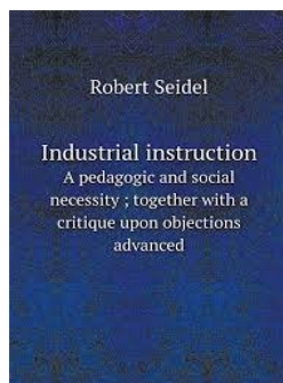
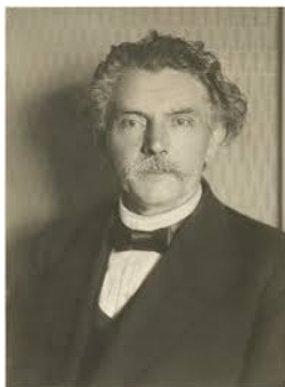
Упровадження початкової освіти у країнах Європи

країна	рік	країна	рік
Пруссія	1717	Італія	1879
Австрія	1774	Англія	1880
Швейцарія	1831 – 1835	Франція	1882
Швеція	1842	Голландія	1900

Рівень грамотності країн Європи на 1910 р. (у % від усього населення)

Англія	99	Італія	63
Німеччина	99	Австро-Угорщина	61
Голландія	99	Іспанія	48
Франція	87	Португалія	25

Роберт Зейдель (1850–1933)

«Трудове виховання: педагогічна і соціальна необхідність» (Тюбінген, 1885)

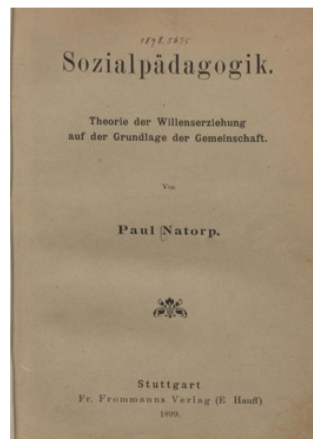
«Школа майбутнього – трудова школа» (1908)

«Невідомий Песталоцці: соціальний політик і соціальний педагог» (1909)

“Вища позиція, з якої тільки і можливий розгляд цілей виховання, це — точка зору соціальної педагогіки. Я маю на увазі соціальну педагогіку, яку, власне, можна було би назвати соціально-педагогічною філософією. Мені неодноразово доводилося захищати перед педагогічним світом цю точку зору, і у своїх публічних виступах, усно та в друці, я вже давно передбачав, що справжня соціально-педагогічна точка зору стане панівною, тому що цього вимагає природний хід розвитку соціальних і педагогічних ідей, тому що це диктується соціальними умовами та запитам виховання.”

“Мета виховання з точки зору соціальної педагогіки”
Цюрих, 1915

Пауль Наторп (1854–1924)

*“Соціальна педагогіка.
Теорія виховання волі
на основі спільності”*
Штутгарт, 1899

1899 р.

Йоганн Трюпер – стаття “Про соціальну педагогіку” (Evangelisches Schulblatt, 1899)

Йоганн Тьюс – стаття “Соціально-педагогічні реформи” (Deutsche Blätter für erziehenden Unterricht, 1899)

Пауль Бергеман – книга “Афоризми соціальної педагогіки” (Лейпциг, 1899) + стаття “Соціальна педагогіка” (Die deutsche Schule, 1899)

Хорст Кеферштейн – стаття “Соціальна та індивідуальна педагогіка” (Allgemeine deutsche Lehrerzeitung, 1899)

Отто Вільман – стаття “Про соціальну педагогіку” (Jahrbuch des Vereins für Wissenschaftliche Pädagogik, 1899)

А. Льюер – книга “Початкова шкільна освіта в епоху суспільних реформ: соціально-педагогічні студії” (Лейпциг, 1899)

Генріх Шульц – стаття “Гете і соціальна педагогіка” (Die deutsche Schule, 1899)

Отто Вільман (1839–1920)

*“Дидактика як теорія освіти в її
відношеннях до соціології та
історії освіти”*
Брауншвейг, 1882–1889

“З індивідуальним характером виховання неминуче пов’язаний соціальний; у батьківському авторитеті відображається авторитет громадських властей, у виховній дисципліні – дисципліна суспільна, у сімейних звичаях – моральне життя суспільства, і той духовний зміст, що лежить в основі викладання і дає керівні правила для дисципліни, зводиться до змісту життя суспільства. Звідси виховання, як не велика в ньому роль індивідуальності і як не велика вона повинна бути через те, що виховання має справу з особистістю, все ж приймає форму загальноновизнаної діяльності, і, як показує історія, особливо історія стародавня, [виховання] може піднятися навіть до ступеня діяльності колективної, коли воно розглядається як справа суспільна та коли представником його більшою чи меншою мірою виступає громада. Проте й там, де виховання не приймає такої колективної форми, все ж може йти мова про виховну справу, як про сукупність звичаїв, установ, заходів, приладів, у якій утілюються педагогічні турботи, хоча ця сукупність і не набуває форми замкненого та точно визначеного органу в соціальному тілі.”

